

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ПОМИЛОК У ПРОЦЕСІ ПЕРЕКЛАДУ

Сілютіна І. О.

ВСТУП

Проблема помилок з'явилася, мабуть, разом із мовою. Про помилки задується ще у давніх манускриптах, як-от у Талмуді, у якому зазначено: «Пропуск або додання однієї літери може означати загибель усього світу»¹. Античні риторичні також цікавились природою помилок, а давньогрецький вчений Демокріт казав: «Причина помилки – незнання кращого»². Всім відомі слова українського філософа Григорія Сковороди: «Найкраща помилка та, якої припускаються в навчанні»³. Дослідження природи, типології та характеристики помилок настільки є актуальними, що львівський вчений Флорій Бацевич ставить питання про «створення загальної теорії мовленнєвих помилок як спеціальної наукової дисципліни, предметом якої має стати вивчення обсягу, характеру, класифікації, причин виникнення різноманітних мовленнєвих аномалій, методів запобігання їм»⁴.

Не менш релевантним постає питання розгляду перекладацьких помилок, однак, для того, щоб схарактеризувати поняття перекладацької помилки, необхідно насамперед дати визначення терміну «помилка». У сучасних наукових колах під помилкою розуміють «неточне слововживання, неправильну побудову висловлювання, що виникають у результаті невмотивованого порушення літературної норми і є наслідком неправильних мисленнєвих операцій»⁵.

¹ Яворська Г. Прескриптивна лінгвістика як дискурс. Мова. Культура. Влада. К., 2000. С. 19.

² Петрушенко В. Висловлювання та сентенції знаменитих філософів. Тлумачний словник основних філософських термінів. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. С. 237.

³ Афоризми. URL: <http://aphorism.org.ua/search.php?keyword=%C3%F0%E8%E3%EE%F0%B3% E9%20%D1%EA%EE%E2%EE%F0%EE%E4%E0>

⁴ Бацевич Ф. С. Основи комунікативної девіатології. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. С. 8-9.

⁵ Куляс П. П. Типологія помилок: підручник-монографія; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 458.

Узагальнюючи різноманітні трактування поняття «помилка»⁶ доходимо висновку, що це все, що не відповідає нормі або правилу. Під час детального аналізу найчастіших помилок було встановлено, що всі відхилення від норми можна класифікувати залежно від того, до якого аспекту мови вони належать, а також залежно від характеру складності та частотності вживання помилки в різних мовних реєстрах. Вчені виокремлюють «першу і другу категорії помилок»⁷. До помилок першої категорії належать «елементарні» помилки, характерні для людей без вищої освіти. Друга категорія помилок – це «помірні помилки, характерні для більшості освічених людей», які трапляються в найрізноманітніших виданнях, зокрема й у словниках. На думку вчених, «в основі помилок лежить зміна лексичного значення, тобто помилка полягає у виборі варіанта, який визнається ненормативним»⁸.

Вивчення перекладацьких помилок у науковій літературі мало представлено. Відхилення від норми можуть бути наслідком недостатньої лінгвістичної компетенції перекладача. Як приклад можна навести незнання теми та сторонні шуми, що ускладнюють процес сприйняття і декодування. Крім того, помилки можуть виникати через двозначність вихідного тексту. У сучасній теорії перекладу поки що немає загальноприйнятого визначення перекладацької помилки. Більшість авторів розуміють під помилкою перекладу необґрунтоване відхилення від нормативної вимоги еквівалентності. Переклад, який передбачає повне й точне відтворення сенсу вихідного тексту та здійснюється з урахуванням намірів відправника і когнітивних можливостей одержувача інформації, здійснюється за допомогою стратегії перекладу, яку розуміють як основні дії перекладача з перетворення мови вихідного тексту. Іншими словами, перекладацькі помилки можна розглядати як результат нереалізації стратегії перекладу. Таким чином, помилка – поняття відносне і може бути виявлена тільки за наявності певних правил і норм. П. П. Куляс у своїй монографії трактує мовну норму як «сукупність мовних засобів,

⁶ Карабан В. І. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця, 2001. С. 121; Гречина Л. Б. До проблем лексичних труднощів перекладу науково-технічної літератури. Вісник Житомирського державного університету. 2011. № 57. С. 168; Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія «Філологія». 2015. Вип. 18. Том 2. С. 69.

⁷ Бачевич Ф. С. Основи комунікативної девіатології. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. С. 8-9; Куляс П. П. Типологія помилок: підручник-монографія; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 458.

⁸ Гречина Л. Б. До проблем лексичних труднощів перекладу науково-технічної літератури. Вісник Житомирського державного університету. 2011. № 57. С. 168.

визнаних еталонними на певному етапі розвитку мови»⁹. З погляду перекладознавства «норма перекладу – сукупність вимог, що висуваються до якості перекладу»¹⁰. Отже, якість перекладу залежить від того, наскільки він відповідає нормі, а також характеру відхилення від цієї норми, яке зазвичай неминуче проявляється в помилках.

1. Причини появи перекладацьких помилок

Мова є важливим засобом спілкування для людей у всьому світі. Однак, коли інформація потребує перекладу з однієї мови на іншу, це завжди є складним завданням, яке супроводжується ризиком перекладацьких помилок. Ці помилки можуть мати серйозні наслідки, включаючи непорозуміння, втрату важливої інформації та навіть конфлікти між людьми або культурами. До основних причин появи перекладацьких помилок належать: культурні відмінності, лексичні або граматичні особливості, недостатні знання або досвід перекладача, технічні помилки, тривалість процесу перекладу і тиск з боку замовника, поганий комунікаційний процес між перекладачем та замовником перекладу.

Однією з головних причин перекладацьких помилок є культурні відмінності між джерелом і мовою, з якої перекладається текст, та цільовою мовою. Кожна культура має свої унікальні цінності, традиції, стереотипи та вирази. У цьому контексті, англomовні тексти можуть містити посилання на культурні або історичні аспекти, які можуть бути незрозумілими для носіїв інших мов. Перекладач повинен бути обізнаним із цільовою культурою та мати здатність перекласти ці референції так, щоб вони були зрозумілими для реципієнтів цільового тексту. Отже, перекладачеві потрібно бути дуже обережним, щоб не порушити ці культурні нюанси та не втратити сенс оригіналу.

Різниця в лексичних та граматичних особливостях між мовами також може призвести до перекладацьких помилок. Деякі слова або фрази можуть не мати прямого еквівалента в іншій мові, і перекладач повинен вибирати найкращий можливий варіант, щоб передати зміст оригіналу.

Від досвіду та знань перекладача залежить якість перекладу. Навіть досвідчений перекладач може припуститися помилки, якщо він не має глибокого розуміння теми тексту, який він перекладає. Невдалий вибір слів або неправильне розуміння контексту може призвести до неточного перекладу.

⁹ Куляс П. П. Типологія помилок: підручник-монографія; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 456.

¹⁰ Boase-Beier J. A Critical Introduction to Translation Studies, London: Continuum, 2011. 187 p.

Іноді перекладачі використовують машинні перекладачі або комп'ютерні програми, щоб полегшити процес перекладу. Однак ці технічні засоби не завжди здатні передати всі аспекти змісту тексту. Також можливі помилки, пов'язані з автоматичними програмами, які не розуміють контекст і культурні відмінності.

У деяких випадках переклад треба виконати дуже швидко, і це може призвести до появи помилок через нестачу часу для ретельної перевірки та редагування тексту. Тривалий переклад також може втомити перекладача, що також призводить до помилок, адже втрачається концентрація уваги.

Неоднозначності у початковому тексті, незрозумілість вимог клієнта або погана взаємодія між перекладачем і замовником також можуть призвести до перекладацьких помилок. Якщо перекладач не розуміє завдання чітко, він може вибрати неправильний підхід до перекладу.

Релевантним для нашого дослідження є виявлення лексико-семантичних помилок у текстах різних жанрів та причин їхнього допущення. Вчені наголошують, що «лексичні помилки – це помилки у слововживанні, у виборі слова (помилки в доборі синонімів, у вживанні паронімів тощо), стилістично невиправдане вживання діалектних і розмовних слів у літературному мовленні, уживання слів різної стильової належності, повторення одних і тих же слів або спільнокореневих, неправильне вживання фразеологізмів та ін.»¹¹.

Як вже зазначалося, переклад – це складний процес, який вимагає від перекладача не тільки вільного володіння двома або більше мовами, але й розуміння нюансів лексики та семантики вихідного та цільового текстів. Особливо це стосується перекладу з англійської мови, оскільки ця мова є однією з найпопулярніших у світі та використовується в різних галузях, включаючи техніку, науку, мистецтво та багато інших.

Під час перекладу англійських текстів перекладачі можуть зіткнутися із різними лексико-семантичними викликами, які призводять до перекладацьких помилок. До деяких з основних лексико-семантичних особливостей, які можуть призвести до помилок у процесі перекладу з англійської мови, належать неправильне використання омонімів та паронімів, ідіом та фразеологізмів, полісемія та омонімія, некоректне тлумачення культурних референцій та термінів. Англійська мова містить багато слів, які можуть бути схожими за звучанням або написанням, але мати різні значення. Прикладом можуть служити слова «effect» та «affect». «Effect» означає «ефект» або «наслідок», тоді як «affect» – «впливати» чи «засмучувати». Неправильний вибір між цими словами може спричинити хибне розуміння тексту.

¹¹ Куляс П. П. Типологія помилок: підручник-монографія; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 452.

Деякі слова в англійській мові мають багато значень, і їх правильний вибір в контексті важливий для точного перекладу. Наприклад, слово «bank» може означати «банківську установку», «берег річки» чи «сховище даних інформації». Перекладач повинен зрозуміти, яке саме значення потрібно в конкретному контексті.

Окрім того, англійська мова містить багато ідіоматичних одиниць, які не завжди мають прямі еквіваленти в інших мовах. Перекладачеві слід бути уважним під час відтворення англійських ідіом та фразеологізмів, оскільки переклад буквального значення ідіоми може призвести до незрозумілого або нелогічного змісту тексту в цільовій мові.

Усі ці лексико-семантичні особливості створюють виклики для перекладачів при перекладі англійських текстів. У цьому контексті для успішного перекладу необхідно поєднувати глибоке розуміння мови, контексту та професійних тем з вмінням передавати семантику та інтенцію автора. Ретельний аналіз тексту, звернення до джерел та консультація з експертами є важливими частинами успішного процесу перекладу англійських текстів.

Окрім того, важливо враховувати, що переклад – це складний і мистецький процес. Перекладачі повинні мати глибоке розуміння як джерела, так і цільової мови, а також бути обережними та дбайливими у виборі слів і передачі змісту тексту. Помилки можуть виникнути з будь-якої причини, і тому важливо ретельно перевіряти та виправляти переклади, щоб забезпечити їхню точність і якість.

2. Класифікація та види перекладацьких помилок

У перекладацькій практиці можна виділити два основні типи перекладацьких помилок: помилки, що виникають під впливом рідної мови, та помилки, причини яких полягають в структурі самої іноземної мови.¹² Граматичні помилки є результатом «усіх випадків порушення загальнообов'язкових граматичних правил»¹³. Логічні помилки – це помилки предметно-понятійного типу. Лексичні помилки – це порушення лексичних правил, до яких відносяться, перш за все,

¹² Клименко Л. В. Художній переклад як вид міжкультурної комунікації в контексті Євроінтеграції. Літературознавчі студії. 2015. Вип. 1 (1). С. 228-235; Логвиненко О. М. Культура перекладу художнього твору: психологічний аспект. Український інформаційний простір: науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв / гол. редактор М. С. Тимошик. К., 2014. Ч. 2. С. 117-122; Остапенко С. А. Виправданість застосування лексико-семантичних трансформацій у процесі перекладу п'єси Б. Шоу «Пігмаліон» українською мовою. Записки з романо-германської філології. № 1 (36). Одеса, 2016. С. 131-140; Gillies Andrew. Conference Interpreting: A Student's Practice Book – Routledge, 2013. 294 p.

¹³ Boase-Beier J. A Critical Introduction to Translation Studies, London: Continuum, 2011. 187 p.

вживання слова в значенні, не властивому цьому слову, спотворення морфологічної структури слова, порушення правил семантичного узгодження¹⁴.

Лінгвістичні помилки не спотворюють істотно сенс вихідного тексту, але суттєво впливають на сприйняття реципієнтом перекладеного тексту. Такі помилки пов'язані з порушенням мовних норм. Лінгвістичні норми формуються і широко використовуються в реальній практиці мовленнєвого спілкування. Лінгвістичні норми – це прийняті в суспільно-мовленнєвій практиці мовні заходи, як-от правила вимови та наголосу, слововживання, граматики та стилістики. Залежно від рівня мови, на якому виникає помилка, неточності в мовному вираженні можна поділити на лексичні, морфологічні, синтаксичні, орфографічні та пунктуаційні. Оскільки йдеться про лексико-семантичні помилки, то можна говорити не тільки про мовні, а й про мовленнєві помилки. Мовні помилки – це порушення нюансів сполучуваності, слововживання та полісемії. Помилки такого роду пов'язані з використанням і функціонуванням мовних засобів.

У контексті цієї класифікації доцільно згадати таке явище, як інтерференція, яка трактується як «накладання рис певної мови на іншу; мимовільне перенесення, накладання ознак однієї мови на іншу в мовленнєвій практиці двомовної людини / білінгва/».¹⁵ Оскільки перекладачі працюють у двомовному середовищі, подібні явища трапляються дуже часто і можуть стати джерелом помилок. Така інтерференція вважається деструктивною і перешкоджає професійній міжкультурній комунікації та перекладу. У теорії перекладу існує кілька категорій помилок, найпоширенішими з яких є семантичні, лінгвістичні та логічні помилки. Семантичні помилки передбачають спотворення, неточність або двозначність. Такі помилки класифікують залежно від типу інформації, яка не була змінена або відтворена, ступеня відхилення від оригінального тексту та впливу дезінформації на одержувача.

З-поміж лексико-семантичних помилок слід виокремити такі, що пов'язані з неправильним використанням синонімів та антонімів, а також з полісемією та омонімією. У зв'язку з розвиненою синонімією в українській мові необхідно особливо ретельно обирати лексичні одиниці, адже більшість помилок виникає через неправильний підбір синонімів, що може призвести до вживання слова у значенні, відмінному від звичайного.

¹⁴ Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія «Філологія». 2015. Вип. 18. Том 2. С. 68-70.

¹⁵ Куляс П. П. Типологія помилок: підручник-монографія; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. С. 452.

Під час вибору лексичної одиниці необхідно враховувати не тільки семантику слова, а й лексичну сполучуваність, тобто його здатність поєднуватися з іншими словами. Лексична сполучуваність слів має внутрішньомовний характер. У рідній мові ми зазвичай «передбачаємо» можливі варіанти лексичних зв'язків слів. Порушення лексичної сполучуваності може використовуватися як стилістичний прийом. Однак найчастіше таке порушення є стилістичною помилкою. Одним із проявів порушення лексичної сполучуваності є контамінація. У мовознавстві цей термін означає об'єднання в мовленні частин двох мовних одиниць на базі їхньої структурної схожості, функціональної та смислової близькості, зовнішньої схожості. В аспекті культури мовлення це вважається порушенням літературної норми. Наступним видом перекладацьких помилок є мовленнєва недостатність – це пропуск слів, необхідних для ясного вираження думки; неповнота висловлювання (випадковий пропуск структурно необхідного елемента).

Для нашого дослідження є релевантним виявлення лексико-семантичних перекладацьких помилок у текстах різних типів. З огляду на це, ми проаналізували перекладацькі помилки у фахових текстах, текстах художньої літератури та закадрового перекладу художніх фільмів.

3. Перекладацькі помилки у фахових текстах

У фахових текстах точність і чіткість виразу мають вирішальне значення, оскільки невірний переклад може призвести до серйозних наслідків. Перекладацькі помилки у фахових текстах можуть викликати непорозуміння, надавати некоректне тлумачення інформації, або навіть спричинити негативні наслідки у науці, медицині, технологіях та інших сферах. Ось деякі з найпоширеніших перекладацьких помилок у фахових текстах та способи їх уникнення: недостатня кваліфікація перекладача, недостатнє розуміння контексту, відсутність еквівалентів термінів, використання мовних кальок, відсутність редагування та фінальної перевірки.

Як вже зазначалося, однією з найбільших причин перекладацьких помилок є недостатня кваліфікація перекладача. Перекладачі, які не розуміють специфіку фахової теми, часто припускаються неточності у перекладі та тлумаченні термінів. Для уникнення цієї помилки важливо залучати професіоналів, які мають досвід та знання в конкретній галузі.

Контекст є ключовим елементом у фаховому перекладі. Важливо розуміти не лише окремі слова, а і їх зв'язок у тексті. Часто перекладачі витягають слова з контексту і надають їм неправильне тлумачення. Для запобігання цієї помилки варто вивчати текст у цілому, розуміти його зміст та цілі.

У фахових галузях існують унікальні терміни, які складно перекласти на українську мову. Перекладачі часто намагаються знайти аналогічні слова у мові-джерелі, але це може призвести до неточностей. Для розв'язання цієї проблеми важливо розробляти власні терміни або користуватися спеціалізованими словниками.

Мовні кальки – це вирази або конструкції, які виглядають логічними, але неправильно функціонують у цільовій мові. Використання мовних кальок замість виразів, що існують у цільовій мові, може призвести до нерозуміння тексту фахівцями галузі, до якої належить текст перекладу. Щоб уникнути цієї помилки, перекладачам потрібно вивчати та використовувати правильні мовні конструкції.

Однією зі загроз для якості фахового перекладу є недостатнє редагування та перевірка тексту. Перекладачі, які не приділяють необхідної уваги правильності граматики, стилю та оформленню тексту, можуть залишити помилки навіть після завершення перекладу. Щоб уникнути цього, важливо ретельно редагувати та перевіряти кожен фаховий текст перед публікацією.

Як раніше зазначалося, основною характеристикою технічної документації зазвичай є велика кількість спеціальних термінів. При цьому слід зауважити, що основна складність при перекладі виникає не з відтворенням окремих термінів, вже включених до термінологічного словника, а з перекладом значення словосполучень. Для того, щоб мати можливість визначити відповідне значення слова, слід ретельно вивчити контекст. Ми погоджуємося з думкою Л. Б. Гречиної у тому, що «неможливо перекласти слово поза контекстом доречно і точно»¹⁶. Зазвичай розрізняють загальний і вузький контексти: перший належить до значення конкретного речення або тексту в цілому, а вузький контекст розуміється як семантичні та синтаксичні особливості слова. Наприклад, перекладаючи прикметники, важливо враховувати лексичні значення іменників, з якими вони сполучаються, як-от: «*close contact*» – «*цільний контакт*», «*close air*» – «*задушливе повітря*»; для прислівника має значення дієслово, з яким він сполучається: «*to differentiate sharply*» – «*чітко розмежувати*»¹⁷. Вибираючи значення неперехідних дієслів необхідно звертати увагу на те, яке значення мають підмети: «*a wave travels*» – «*хвиля поширюється*», «*a plane travels*» – «*лімак летить*», «*a particle travels*» – «*частка рухається*», «*a body travels*» – «*тіло проходить (дистанцію)*». Якщо перекладачеві необхідно вибрати значення перехідних дієслів, то слід брати до уваги значення додатків:

¹⁶ Гречина Л. Б. До проблем лексичних труднощів перекладу науково-технічної літератури. Вісник Житомирського державного університету. 2011. № 57. С. 168.

¹⁷ Cambridge Dictionary Online: Free English Dictionary and Thesaurus. URL: <http://dictionary.cambridge.org>

«to run an enterprise» – «керувати підприємством», «to run a program» – «запустити програму». Варто зазначити, що неперехідним дієсловом притаманна багатозначність залежно від прийменника: «to turn of / off / out / in / into / over / up / down»¹⁸.

У процесі технічного перекладу можуть виникнути перекладацькі помилки, пов'язані з відтворенням неологізмів або безеквівалентної лексики, адже терміни, якими насичені науково-технічні тексти, часто належать до цієї групи. Науковці зазначають, що «безеквівалентні терміни виникають у результаті такого очевидного факту, коли наукові відкриття, технічні удосконалення, технологічні інновації відбуваються та виникають спочатку в одній країні, а потім стають надбанням інших, тому і відповідне збагачення понятійного апарату в тій або іншій сфері відбувається нерівномірно: на певних етапах одна мова випереджає іншу».¹⁹

Важливою особливістю сучасного науково-технічного прогресу є екстраполяція термінології з однієї галузі в іншу. Тому нова термінологія в галузях, які відстають від науково-технічного прогресу більш ніж на десятиліття, вимагає зосередитися на перекладацьких помилках, які трапляються в текстах ІТ-сфери, де зміни відбуваються дуже швидко, формуються нові поняття і з'являються нові терміни. Ці лексичні одиниці характеризуються, з одного боку, тим, що значення терміна встановлюється в передбачуваному процесі консенсусу, який фіксується національними стандартами, а з іншого, тим, що «термін набуває певного лексичного значення в термінологічній системі, існування якої залежить від розвитку науки»²⁰. Іншими словами, релевантним питанням для перекладачів постає нормування української науково-технічної термінології, адже за її відсутності в українській мові перекладачі калькують нові одиниці з інших мов.

Відомо, що проникнення англіцизмів в українську мову є особливо помітним в ІТ-сфері, наприклад, для позначення «зміни масштабу зображення» вживається слово «зумінг», «пробуксовка» – замінюється на англіцизм «трешинг», а «чергування» – на англійське запозичення «інтерлівінг». Кожного дня з'являються нові поняття, для позначення яких часто застосовуються жаргонізми з англійської мови, що

¹⁸ Cambridge Dictionary Online: Free English Dictionary and Thesaurus. URL: <http://dictionary.cambridge.org>; Handbuch Komparatistik: Theorien, Arbeitsfelder, Wissensspraxis. Hrsg. von Zymner R., Hölter A. Stuttgart: Verlag J. B. Metzler, 2013. 405 S.; Franco B. La littérature comparée: Histoire, domaines, méthodes. Paris: Armand Colin, 2016. 391 p.

¹⁹ Карабан В. І. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця, 2001. С. 121.

²⁰ Микитюк О. До проблеми розвитку української термолексики. Вісник Нац. ун-ту «Львів. політ.» 2002. № 453. С. 25.

«пов'язане зі значним впливом американської компанії Microsoft у розробці операційних систем».²¹

Жаргонізми в ІТ-сфері походять від професійних англійських термінів, як-от: «гамовер» – «несанкціонована зупинка комп'ютерної програми (англ. «game over»)); «мейло» – «пошта (англ. «mail»)); «конектитися» – «зв'язуватися, спілкуватися (англ. «connect»)); «кіляти» – «повністю зупинятися (англ. «kill»)); «клікати» – «натискати на клавіші мишки (англ. «click»)); «хард» – «жорсткий диск (англ. «hard disc»)); «мак» – «комп'ютерна марка Macintosh».²²

Помилки, яких припускаються перекладачі у відтворенні текстів ІТ-сфери, є результатом постійних еволюційних процесів загалом і науково-технічного розвитку зокрема. Як зазначалося вище, лексична система будь-якої мови піддається змінам. У цьому контексті причинами перекладацьких помилок можуть бути такі:

- українська мова не має нормативної термінологічної системи ІТ-сфери;
- при перекладі нових слів перекладачі зловживають методом калькування, коли немає еквівалентної лексики;
- фахова лексика ІТ-сфери знищується в жаргоні;
- наявність лексики з яскраво вираженим стилістичним забарвленням у науково-технічних жанрах.²³

Розуміння та формулювання лексико-семантичних перекладацьких проблем дає змогу передбачити та уникнути перекладацьких помилок, а також з'ясувати, як її подолати.

Переклад ІТ-лексики, особливо тієї, що стосується програмування, є надзвичайно актуальною темою на сьогоднішній день, адже ця сфера постійно розвивається і поповнюється новою лексикою. Проблема перекладу комп'ютерної лексики та текстів актуальна не тільки для технічних перекладачів, програмістів та ІТ-спеціалістів, але й для пересічних громадян, які користуються сучасними гаджетами та Інтернетом. Тому мета таких перекладів, як зазначає О. М. Білоус, – «максимально точно передати зміст вихідного тексту без втрати стилістичних та експресивних особливостей».²⁴

Перекладачі стикаються зі складнощами, які пов'язані з багатозначністю термінів ІТ-сфери, як-от у контексті: «*Since each character in IDLE is the same width, you can count the number of spaces by*

²¹ Ліпінська А. В. Науково-технічна термінологія. К.: Вища школа, 2007. 219 с.

²² Cambridge Dictionary Online: Free English Dictionary and Thesaurus. URL: <http://dictionary.cambridge.org>; Sweigart Al. Making Games with Python & Pygame. 2012. 366 p.

²³ Куляс П. П. Типологія помилок: підручник-монографія; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 464 с.

²⁴ Білоус О. М. Теорія і технологія перекладу : навчальний посібник для студентів перекладацьких відділень, 2013. С. 107.

counting the number of characters above or below the line you're looking at)²⁵ – «Кожен символ в IDLE має однакову ширину, тому можна вважати кількість пропусків кількістю символів над або під рядком, на яку ви дивитесь». Слово «character», відповідно до англо-українського словника Cambridge Dictionary²⁶, має такі значення: «характер, персонаж, особистість / тип, характерна риса, оригінал / дивак, буква / знак / цифра / ієрогліф». Зрозуміло, що у наведеному прикладі, слово «character» вживається у значенні «знак, символ». Зі свого боку, слово «space», відповідно до англо-українського словника Cambridge Dictionary має такі значення: «відстань / протяг / простір; космос / космічний простір; інтервал / проміжок часу / термін; місце / площа; місце / сидіння; кількість рядків, що відведено під оголошення». У наведеному контексті, термін «space» використовується у значенні «відстані чи проміжку між символами чи рядками коду», тобто його слід перекладати словом «пропуск».

Наступний приклад демонструє труднощі перекладу, пов'язані з вимогами до точності відтворення тексту програмування, адже одна єдина помилка може повністю спотворити весь контекст. Іншими словами, неправильно інтерпретована лексична одиниця може змінити повністю зміст, що є неприпустимим для технічних перекладів. Так, речення «Microsoft Excel 97 has a flight simulator Easter egg» перекладено як: «Microsoft Excel 97 пропонує симулятор польоту великодніх яєць»; «Великоднє яйце – тєпер у пілотній версії Microsoft Excel 97» і т.д. Однак, «Eastern egg – feature of a computer program or electronic device that is only accessible via set of commands, clicks, and/or key strokes that aren't Listed in the official documentation» правильно перекладається як «Великоднє яйце, пасхалка – функція комп'ютерної програми або електронного пристрою, яка доступна лише через набір команд, клацань та/або натискань клавіш, які не перелічені в офіційній інструкції».

В Python використання зайвого пропуску або якщо, навпаки, не додати пропуск, унеможливує запуск програми. До прикладу, якщо програміст перекладе речення «Tuples are like lists that can't be modified»²⁷ як «Кортежі, як і списки, не можуть змінюватися», то припуститься грубої помилки, адже правильний переклад звучить так: «Кортежі подібні до списків, які не можуть бути змінені». Помилка при перекладі нівелює різницю між списками і кортежами, вводячи в оману програмістів.

²⁵ Sweigart Al. Making Games with Python & Pygame. P. 20.

²⁶ Cambridge Dictionary Online: Free English Dictionary and Thesaurus. URL: <http://dictionary.cambridge.org>

²⁷ Sweigart Al. Making Games with Python & Pygame. 2012. P. 47.

Отже, при перекладі текстів комп'ютерної тематики можуть виникати труднощі, пов'язані з полісемією термінів, міжгалузевою омонімією та експресивними конотаціями лексичних одиниць. Про це варто пам'ятати перекладачеві, щоб уникнути помилок при відтворенні текстів ІТ-сфери.

Різновидом науково-технічного перекладу вважається також медичний переклад, принциповою особливістю якого є «широке використання термінології, котра вимагає точного й однозначного перекладу».²⁸ Перекладачам, які відтворюють медичні тексти, необхідно володіти словниковим запасом, який включає не тільки стандартні терміни, а й терміни, пов'язані з симптомами, ліками та медичними приладами. З іншого боку, «з розвитком медичної науки з'являється нова термінологія, тому перекладачам слід постійно розвивати свої знання та спеціалізацію»²⁹. Переклад медичної термінології є особливою галуззю в теорії та практиці перекладу. Відомо, що «всі європейські мови містять схожу медичну термінологію, що має греко-латинське коріння: латина як наукова мова до ХІХ ст. зберегла лексичну схожість медичної термінології, вплив якої можна спостерігати й сьогодні».³⁰

Знання латинської етимології полегшує фахівцям у галузі медицини розуміти спеціальні тексти, які написані різними мовами. Науковці пропонують розділити медичний переклад на два основних напрями: «переклад спеціалізованої медичної літератури (документів та інструкцій до медичних приладів, наукових робіт і клінічних досліджень, стандартів контролю якості лікарських засобів та інструкцій до фармацевтичних препаратів) та переклад приватних медичних документів, що стосуються конкретної людини».³¹

Наступною особливістю медичного перекладу, що може призвести до перекладацьких помилок, є наявність запозичених абревіатур, здебільшого з латини та грецької. Слід зазначити, що медичний дискурс містить багато абревіатур, які важливо точно розшифрувати під час перекладу. Часто перекладачам доводиться звертатися до спеціалізованої медичної літератури, щоб розшифрувати абревіатури перед перекладом. Різні алфавіти різних мов також створюють певні

²⁸ Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія «Філологія». 2015. Вип. 18. Том 2. С. 69.

²⁹ Кащишин Н. В. Структурна диференціація та функціонування термінологічних одиниць в англійському дискурсі. Нова філологія. № 36. 2009. С. 262.

³⁰ Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету : збірник наукових праць. Серія «Філологія». 2015. Вип. 18. Том 2. С. 69.

³¹ Корнейко І. В. Труднощі перекладу інтернаціональної термінології (українсько-англійські лексичні паралелі в мові медицини). Викладання мов у вузі на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Вип. 6. Х., 2002. С. 225.

труднощі. Прикладом можуть слугувати такі аббревіатури, як: *англ. AIDS, фр. SIDA, укр. СНІД; англ. DNA, фр. AND, укр. ДНК.*

Розшифровка англійських аббревіатур може призвести до неправильного тлумачення скорочень. Латинські аббревіатури з латини широко використовуються як в офіційній, так і в неофіційній розмовній мові медпрацівників. Деякі з них набули «статусу умовних позначень і використовуються як самостійні лексичні одиниці незалежно від розшифровки»³², як-от офтальмологічна аббревіатура OD, яка розшифровується як «*oculus dexter*» / «праве око». Ця аббревіатура позначає в інших контекстах «професійне захворювання», «передозування пацієнтом певного препарату» («*patients with overdosage of some drug*»). Звісно, що це не всі значення аналізованого скорочення. Надзвичайно актуальним є питання точності та унікальності медичних аббревіатур.

Щоб уникнути перекладацьких помилок, відтворюючи медичні аббревіатури, потрібно в першу чергу звертати увагу на медичну галузь, в котрій вживається аббревіатура, та якомога чіткіше зрозуміти вихідний текст. Особливу увагу слід також приділяти одиницям вимірювання. А. В. Косенко зазначає, що «у процесі перекладу необхідно враховувати, що такі одиниці можуть відрізнятися в різних мовах, як-от під час перерахунку рівня гемоглобіну, де рекомендується змінити, наприклад, 15 г/дл на 1,5 г/л, адже в Україні рівень гемоглобіну вимірюється в грамах на літр, а не на децилітр»³³.

Характерною особливістю текстів медичного змісту є побудова речень. У медичних текстах часто трапляються складнопідрядні речення. Окрім того, вживання термінів, які перекладачеві не знайомі, ускладнюють встановлення граматичних зв'язків між лексичними одиницями, що спричиняє помилки у вирівнюванні тексту. А. В. Ліпінська виокремлює найбільш типові мовні особливості медичних текстів: лексичні скорочення; пасивний стан; безособові та неозначені речення; допоміжні системи символів, такі як формули та схеми; емоційна і суб'єктивно-оціночна нейтральність; некатегоричність тверджень; композиційна чіткість, узагальненість, однозначність, точність та ясність викладу.³⁴

Зі свого боку, французький лінгвіст Х. Лі-Янке пропонує власну класифікацію складнощів у відтворенні медичних текстів, які

³² Козоріз І. С., Куцак А. Ю. Англійська медична термінологія та її функціонування в текстах різних стилів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія. 2018. № 37. Том 4. С. 52.

³³ Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія «Філологія». 2015. Вип. 18. Том 2. С. 70.

³⁴ Ліпінська А. В. Науково-технічна термінологія. К.: Вища школа, 2007. С. 68.

приводять до перекладацьких помилок: термінологічні проблеми; труднощі перекладу абревіатур; труднощі перекладу імен; прийнятність використання англіцизмів; складність мовних одиниць та характеристики структури тексту.³⁵

З огляду на вище вказану інформацію, доходимо висновку, що певні перекладацькі проблеми у процесі відтворення текстів медичної галузі є універсальними і не пов'язані з обставинами, що є специфічними власне для медичних текстів, написаних англійською мовою. Зокрема, це синонімія термінів, переклад абревіатур. Важко не усвідомити, що це лексична проблема. Морфологічні, синтаксичні, стилістичні складнощі, а також міжкультурні відмінності є здебільшого специфічними. Тому при перекладі медичних текстів необхідно звертати увагу на відповідності та переклади, які стосуються всіх мовних рівнів, з урахуванням особливостей мовної системи та їх застосування в мові оригіналу і мові перекладу.

Перекладацькі помилки можуть вплинути на якість та чіткість фахового тексту, тому перекладачі повинні мати відповідну кваліфікацію, глибоке розуміння контексту, вміння користуватися спеціалізованими термінами, уникати мовних кальок і ретельно редагувати свої переклади. В іншому випадку, навіть найкращі фахові тексти можуть бути зіпсовані невірним перекладом, що може вразити репутацію перекладача та спричинити серйозні наслідки для споживачів цієї інформації. У технічних та інженерних текстах особливо важливо правильно передавати термінологію, адже навіть дрібні помилки у перекладі технічних термінів можуть призвести до серйозних непорозумінь чи навіть небезпеки.

4. Перекладацькі помилки у текстах літературних творів

Для дослідження відтворення мовних помилок в художніх текстах було проаналізовано оригінали та українські переклади таких творів, як «Джонатан Стрейндж і м-р Норрелл» С. Кларк, «Квіти для Елджернона» Д. Кіза та «Гаррі Поттер та філософський камінь» Дж. Ролінг, а також закадровий переклад фільму «Один прекрасний день» режисера М. Гофмана.

Художній переклад відіграє важливу роль у сучасній літературі, забезпечуючи місток від тексту оригіналу до перекладу. Перекладач є співтворцем, і читачі сприймають зміст крізь світогляд перекладача, відчувають так, як він. Переклад є успішним тоді, коли вдало відтворена вся реальність тексту оригіналу в реальності тексту перекладу. Щоб

³⁵ Маковська О. О. Критерії розмежування терміна і загальноживаного слова в англійській субмові пластичної хірургії. Вісник Київського лінгвістичного університету. Серія: Філологія. 2010. Т. 13. № 2. С. 85.

літературний твір мови оригіналу функціонував як витвір мистецтва в цільовій мові, перекладач оригіналу повинен пройти творчий процес написання сюжету автором. Він має бути «відроджений цільовою мовою за допомогою таланту перекладача».³⁶

Дуже важко визначити, що таке успішний переклад. Однак можна стверджувати, що хорошим перекладом є той, який сприймається реципієнтом не як переклад, а як текст, написаний цільовою мовою. На нашу думку, головним завданням перекладача, який займається перекладом художнього твору, є створення тексту, що має художньо-естетичний вплив. При цьому «перекладений текст повинен залишатися в межах культури оригіналу і зберегти його самобутній стиль».³⁷

Під час перекладу художньої прози реалізуються дві головні функції: творча та інформативна. І. В. Корунець наголошує, що «художній переклад – це відтворення за допомогою цільової мови особливостей вихідного твору в нерозривному тандемі з його змістом і формою, адже переклад – невід’ємний елемент сприйняття чужоземної літератури».³⁸

Саме система «мовних особливостей, притаманних твору певного письменника, робить мовне враження від нього неповторним та унікальним».³⁹ До авторського стилю належать мовні особливості індивіда, які характеризуються широким і домінуючим набором типових мовних засобів, тобто через загальноприйнятий стиль. Зі свого боку, індивідуальний стиль письменника – це складне поєднання світосприйняття, тематичної інтерпретації, жанрових форм, змісту твору. Цей стиль значною мірою пов’язаний з естетичним відчуттям автора⁴⁰. Перш за все, кожен письменник є унікальною особистістю. Тільки тоді, «коли він створює свій власний стиль, нове образне втілення

³⁶ Лановик М. Б. Проблеми художнього перекладу як предмет літературознавчої рефлексії: дис... д-ра філол. наук: 10.01.06 / Тернопільський національний педагогічний університет ім. Володимира Гнатюка. Т., 2006. 385 с.

³⁷ Норяк Т. Літературний стиль автора при перекладі художньої літератури. Нагальні питання вітчизняного та зарубіжного перекладознавства. Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2018. С. 13; Остапенко С. А. Виправданість застосування лексико-семантичних трансформацій у процесі перекладу п’єси Б. Шоу «Пігмаліон» українською мовою. Записки з романо-германської філології. № 1 (36). Одеса, 2016. С. 131-140.

³⁸ Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Підручник / За ред. Тереха О. Б. / І. В. Корунець. Вінниця: Нова книга, 2001. С. 53.

³⁹ Кикоть В. Індивідуальний стиль автора та поетичний переклад. Актуальні проблеми сучасного перекладознавства: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Черкаси, 30 травня 2018 року). Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2018. С. 17.

⁴⁰ Норяк Т. Літературний стиль автора при перекладі художньої літератури. Нагальні питання вітчизняного та зарубіжного перекладознавства. Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2018. С. 14.

світогляду письменника, він може писати і стати справжнім митцем»⁴¹. Індивідуальний стиль автора розкриває його ідеали, його погляд на суспільство, його проникнення на рівень дійсності, його глибoku психологію людини, його багату спостережливість, його знання, стиль і професійну майстерність. Творчість письменника проявляється у створенні художнього змісту у тексті, і в тому, як він намагається надати змісту образності, тому перекладачеві необхідно враховувати все це під час відтворення оригінальних художніх текстів.

Узагальнюючи різноманітні класифікації лексико-семантичних перекладацьких помилок або розбіжностей під час відтворення змісту художнього твору, доходимо висновку, що вчені виокремлюють такі відхилення, як зрушення, зміщення та спотворення⁴². До лексико-семантичних зрушень належать розбіжності у семантиці лексичної одиниці, які не змінюють суттєво зміст перекладеного тексту. Лексико-семантичні розбіжності «середнього ступеня трапляються під час помітної втрати або зміни інформації, зачіпаючи декілька компонентів значення, зокрема предметно-логічні семи»⁴³. До лексико-семантичних спотворень вчені зараховують такі «зрушення у семантиці лексичної одиниці, які істотно впливають на зміст тексту, призводячи до небажаної реакції реципієнта стосовно інформації, наданої у вихідному тексті»⁴⁴.

Під час аналізу перекладу роману С. Кларк «Джонатан Стрейндж і м-р Норрелл», виявлено перекладацькі помилки, які стосуються вибору значення полісемічного слова, як-от у контексті: «...and perhaps that was not so very remarkable, for all sorts of magicians and antiquarians and scholars had been asking the same question for more than two hundred

⁴¹ Логвиненко О. М. Культура перекладу художнього твору: психологічний аспект. Український інформаційний простір: науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв / гол. редактор М. С. Тимошик. К., 2014. Ч. 2. С. 118; Остапенко С. А. Виправданість застосування лексико-семантичних трансформацій у процесі перекладу п'єси Б. Шоу «Пігмаліон» українською мовою. Записки з романо-германської філології. 2016. № 1 (36). Одеса. С. 131-140.

⁴² Кикоть В. Індивідуальний стиль автора та поетичний переклад. Актуальні проблеми сучасного перекладознавства: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Черкаси, 30 травня 2018 року). Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2018. С. 17.; Норяк Т. Літературний стиль автора при перекладі художньої літератури. Нагальні питання вітчизняного та зарубіжного перекладознавства. Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2018. С. 14.

⁴³ Лановик М. Б. Проблеми художнього перекладу як предмет літературознавчої рефлексії: дис... д-ра філол. наук: 10.01.06 / Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. Т., 2006. 385 с.

⁴⁴ Норяк Т. Літературний стиль автора при перекладі художньої літератури. Нагальні питання вітчизняного та зарубіжного перекладознавства. Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2018. С. 14.

years»⁴⁵ – «Втім, це і не дивно, адже безліч чарівників, істориків, вчених і просто любителів давнини питали про те ж ось уже двісті з лишком років»⁴⁶. У наведеному прикладі дієслово «питати» позначає, що питання комусь поставлено. У цьому разі краще було б перекласти «задаватися питанням», адже такий варіант не передбачає залучення третьої особи.

Часом перекладачі обирають неправильний за конотацією варіант полісемічного слова, викривлюючи зміст вихідного тексту. Відомо, що «конотація – це додаткові риси, відтінки, що супроводжують основний зміст поняття, судження; у мовознавстві – додаткове значення мовної одиниці або категорії»⁴⁷. Некоректний вибір слова, пов'язаний з полісемією, трапляється при перекладі контексту: «*The other magician (whose name was Norrell) was in the hall to receive his guests. He was small, like his scrawl*»⁴⁸ – «Чарівник (прізвище його була Норрелл) зустрів гостей у передпокою. Він був дрібний, як і його почерк»⁴⁹. Прикметник «дрібний» стосовно людини має негативний відтінок, адже може позначати не лише зріст, а й негативні моральні якості особи, що створює упереджене ставлення до персонажа. Окрім того, спірним, на наш погляд, є переклад іменника «почерк» для англійського слова «scrawl», оскільки у цьому випадку нівелюється негативна конотація і використовується стилістично нейтральне слово. Правильним варіантом було б при перекладі у цьому контексті використати іменник «каракулі».

У наступному прикладі видається невиправданим використання гіперболізації: «*Candles inlustrates of cut-glass are placed everywhere about the house in dazzling profusion; elegant mirrors triple and quadruple the light until night outshines day*»⁵⁰ – «Скрізь свічки в кришталевих люстрах і канделябрах, витончені дзеркала подвоюють і потроюють їх світло, осоромлюючи денне»⁵¹. У наведеному контексті слід було б використати слово «затямарюючи».

Некоректним видається і вибір слова для позначення дівчини у наступному прикладі, більш вдалим було б обрати варіант «служниця», адже оточення персонажа має вплив на його сприйняття реципієнтом: «*Shaking her head over the appalling wickedness of Margaret Ford, the*

⁴⁵ Clarke S. Johnathan Strange & Mr Norrell. London: Bloomsbury, 2004. С. 6.

⁴⁶ Кларк С. Джонатан Стрейндж і м-р Норрелл: роман / Сюзанна Кларк; пер. з англ. Анатолій Пітик, Катерина Пітик, Богдан Стасюк. Рідна мова. 2021. С. 22.

⁴⁷ Коломієць І. І. Основні лінгвостилістичні поняття і категорії (словник-довідник філолога). Умань ВПЦ «Візаві», 2015. 202 с.

⁴⁸ Clarke S. Johnathan Strange & Mr Norrell. London: Bloomsbury, 2004. С. 10.

⁴⁹ Кларк С. Джонатан Стрейндж і м-р Норрелл: роман / Сюзанна Кларк; пер. з англ. Анатолій Пітик, Катерина Пітик, Богдан Стасюк. Рідна мова. 2021. С. 25.

⁵⁰ Clarke S. Johnathan Strange & Mr Norrell. London: Bloomsbury, 2004. С. 54.

⁵¹ Кларк С. Джонатан Стрейндж і м-р Норрелл: роман / Сюзанна Кларк; пер. з англ. Анатолій Пітик, Катерина Пітик, Богдан Стасюк. Рідна мова. 2021. С. 59.

*Master's daughter continued on her way to John Ford's manor, where she found Margaret and her maidservants, each with a wooden stick in her hand, driving the cows to their evening's milking*⁵² – «Дівчина тільки похитала головою, дивуючись злобній витівці чаклунки, і пішла далі, до маєтку Джона Форда. Там вона зустріла Маргарет, яка разом із робітницями гнала стадо корів на вечірню дійницю»⁵³.

Впадає в око і неправильний переклад словосполучення «every day» в реченні «*He continued to send Wellington one proposal every day*»⁵⁴ – «Він продовжував акуратно писати лордові щодня»⁵⁵. Перекладач використав слово «акуратно», яке читач може пов'язати з почерком, тому, на нашу думку, не доцільно було додавати це слово.

У наступному прикладі перекладач або помилився, або невиправдано використав такий стилістичний прийом, як мейозис – «троп, що полягає в навмисному зменшенні інтенсивності вияву ознаки або перебігу дії, розміру та кількості предметів, значущості чого-небудь»⁵⁶, який «використовують, щоб уникнути завищених оцінок, пом'якшення або, щоб передати скромність протагоніста».⁵⁷ У цьому ж випадку ми маємо справу з жанром фентезі, тому цілком ймовірно, що будинок у світі магії може мати тисячу вікон, тому перекладачеві не слід змінювати цю інформацію, адже вона допомагає візуалізації світу. Мейозис в аналізованому контексті реалізується шляхом заміни словосполучення «тисячу вікон» на «сотню вікон»: «*In a very short while he came to an immense stone house with a thousand windows*»⁵⁸ – «Незабаром він наблизився до величезного кам'яного будинку з сотнею вікон».⁵⁹

Неправильний вибір значення слова зафіксовано у реченні «*They only served to emphasize the eerie character of his present life*»⁶⁰ – «Вони лише підкресливали всю убогість його існування»⁶¹. Більш точним перекладом

⁵² Clarke S. Johnathan Strange & Mr Norrell. London: Bloomsbury, 2004. С. 256.

⁵³ Кларк С. Джонатан Стрейндж і м-р Норрелл: роман / Сюзанна Кларк; пер. з англ. Анатолій Пітик, Катерина Пітик, Богдан Стасюк. Рідна мова. 2021. С. 266.

⁵⁴ Clarke S. Johnathan Strange & Mr Norrell. London: Bloomsbury, 2004. С. 378.

⁵⁵ Кларк С. Джонатан Стрейндж і м-р Норрелл: роман / Сюзанна Кларк; пер. з англ. Анатолій Пітик, Катерина Пітик, Богдан Стасюк. Рідна мова. 2021. С. 323.

⁵⁶ Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Article=11825&action=show>

⁵⁷ Ясинецька О. Увага до суміжності стилістичних прийомів під час роботи з художнього перекладу (на прикладі взаємодії прийому порівняння з іншими стилістичними явищами). Наукові записки. Вип. 154. Серія: Філологічні науки. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф., 2017. С. 419–423.

⁵⁸ Clarke S. Johnathan Strange & Mr Norrell. London: Bloomsbury, 2004. С. 202.

⁵⁹ Кларк С. Джонатан Стрейндж і м-р Норрелл: роман / Сюзанна Кларк; пер. з англ. Анатолій Пітик, Катерина Пітик, Богдан Стасюк. Рідна мова. 2021. С. 180.

⁶⁰ Clarke S. Johnathan Strange & Mr Norrell. London: Bloomsbury, 2004. С. 315.

⁶¹ Кларк С. Джонатан Стрейндж і м-р Норрелл: роман / Сюзанна Кларк; пер. з англ. Анатолій Пітик, Катерина Пітик, Богдан Стасюк. Рідна мова. 2021. С. 273.

було б слово «моторошність» замість «убогість», яке має емоційне забарвлення та негативну конотацію, створюючи тим самим хибне враження про протагоніста. На нашу думку, така заміна є невдалою.

Наступний приклад перекладу демонструє, як неправильний вибір слова спотворює опис емоційного стану героя: «*He rubbed his yellow-white hands nervously together, and directed fearful glances into the shadowy corners of the room as though suspecting them to harbouring other Drawlights, all spying upon him*»⁶² – «Він нервово потер жовтувато-бліді руки і з побоюванням озирнувся, ніби по кутках кімнати ховаються інші дролайти»⁶³. Обравши для перекладу однозначного слова «spying» лексичну одиницю «ховатися», перекладач не відтворив панічної та параноїдальної натури героя, про якого йдеться. Кращим варіантом було б вжити слово «шпигують», яке точно окреслило б ситуацію напруги.

На нашу думку, лексико-семантична перекладацька помилка зафіксована у невдалому використанні антонімічного перекладу при відтворенні контексту: «*Something somebody said about a fresher breeze blowing the ship off the sandbank at high water caused him to think that a strong wind might help*»⁶⁴ – «Хтось у натовпі обмовився про сильний вітер і високу хвилю, які зможуть рушити корабель, і чарівник вирішив викликати вітер».⁶⁵ При розгортанні подій у романі йдеться про те, що сильний вітер міг пошкодити корабель, однак герої говорять про досить слабкий вітер, використовуючи слово «breeze», яке має еквівалент в українській мові «бриз», що позначає «легкий береговий вітер»⁶⁶, який дуже співзвучний з українським словом «бриз», а отже, застосування антонімічного перекладу здається необґрунтованим.

У перекладі аналізованого роману подекуди трапляються випадки невдалого відтворення контексту, що призводить до спотворення образу героя, надаючи йому якостей та характеристик, якими їх не наділяв автор оригіналу, а це заважає реципієнтам скласти правильне враження про персонажа: «*Surrounded by cross, hot strangers, your chance of rational conversation is equal to what it would be in an African desert*».⁶⁷ – «В оточенні розпарених незнайомих ви так само позбавлені можливості вести розумну розмову, як і в африканській пустелі».⁶⁸ Незрозумілим

⁶² Clarke S. *Johnathan Strange & Mr Norrell*. London: Bloomsbury, 2004. С. 63.

⁶³ Кларк С. Джонатан Стрейндж і м-р Норрелл: роман / Сюзанна Кларк; пер. з англ. Анатолій Пітик, Катерина Пітик, Богдан Стасюк. Рідна мова. 2021. С. 65.

⁶⁴ Clarke S. *Johnathan Strange & Mr Norrell*. London: Bloomsbury, 2004. С. 352.

⁶⁵ Кларк С. Джонатан Стрейндж і м-р Норрелл: роман / Сюзанна Кларк; пер. з англ. Анатолій Пітик, Катерина Пітик, Богдан Стасюк. Рідна мова. 2021. С. 302.

⁶⁶ Словник української мови: в 11 тт. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970-1980. Т. 11. С. 291.

⁶⁷ Clarke S. *Johnathan Strange & Mr Norrell*. London: Bloomsbury, 2004. С. 55.

⁶⁸ Кларк С. Джонатан Стрейндж і м-р Норрелл: роман / Сюзанна Кларк; пер. з англ. Анатолій Пітик, Катерина Пітик, Богдан Стасюк. Рідна мова. 2021. С. 59.

видається вживання словосполучення «розпарені незнайомці», адже для українського реципієнта воно асоціюється з лазнею, що не в'яжеться з сюжетом та спотворює зміст. Більш вдалим було б використання словосполучення «роз'ятрені незнайомці». Ця перекладацька помилка засвідчує, що перекладач має чітко розуміти тонкощі обох культур мови – оригіналу та цільової.

Ще одним прикладом лексико-семантичної перекладацької помилки, коли неправильний переклад епітетів спотворює сприйняття персонажа реципієнтами, демонструє переклад речення: «*Mr Honeyfoot tried to smile cheerfully at his companions, but for a gentlemen so practiced in the art of a friendly smile it was a very poor attempt*»⁶⁹ – «*Містер Хоніфут намагався видавити підбадьорливу посмішку, але для такого життєрадісного джентльмена посмішка виходила досить кривою*».⁷⁰ Словосполучення «життєрадісний джентльмен» у перекладі надає персонажу позитивних рис і реципієнти можуть сприйняти його як приємну особу, а в оригінальному творі містер Хоніфут зображується як лицемірний персонаж. Така лексико-семантична перекладацька помилка є досить грубою, адже заплутує читачів у сприйнятті героїв роману.

Отже, як засвідчує аналіз тексту перекладу роману, найбільш грубими перекладацькими помилками є лексично-семантичні, які спотворюють події та характеристику персонажів. Проблеми виникають через полісемію лексичних одиниць, що призводять до лексично-семантичних помилок, які виникають через невдалий антонімічний переклад або ж синонімічний через вибір невідповідного контексту оригіналу перекладу.

Для дослідження лексико-семантичних перекладацьких помилок було також проаналізовано оригінал роману «Квіти для Елджернона» Д. Кіза та його український переклад. Складність перекладу цього роману полягає в тому, що у ньому автор навмисно застосовує таке порушення мовної норми як графон, тобто «навмисне відхилення від прийнятих норм, в якості зображення портрета персонажу через відтворення психологічних особливостей героя»⁷¹. Звісно, що перекладачеві складно відтворити такі мовні особливості мовою перекладу, однак це необхідно, щоб не втратити оригінальність сюжету та зберегти характеристику персонажу. На нашу думку, нівелювання цієї необхідності можна вважати перекладацькою помилкою, адже у цьому разі втрачається атмосфера сюжету.

⁶⁹ Clarke S. Johnathan Strange & Mr Norrell. London: Bloomsbury, 2004. С. 35.

⁷⁰ Кларк С. Джонатан Стрейндж і м-р Норрелл: роман / Сюзанна Кларк; пер. з англ. Анатолій Пітик, Катерина Пітик, Богдан Стасюк. Рідна мова. 2021. С. 45.

⁷¹ Білецька О. В. Графон як засіб вираження іронії у постмодерністському художньому тексті: семантика, структура, функції. Сучасні дослідження з іноземної філології. 2012. Вип. 10. С. 43-53.

Оскільки в оригіналі аналізованого роману перекладачеві важко було знайти адекватний відповідник графону, то він вдався до такого прийому як нейтралізація – усунення помилок, які було навмисно зроблено автором оригінального тексту: «*I dont care so much about bee-ing famus*»⁷² – «*Мені байдуже стану я чи не стану знаменитим*»⁷³. В оригіналі автором зроблено три орфографічні помилки, які перекладач не зміг відтворити українською мовою. Однак, на нашу думку, можна було б зробити помилку в слові «знаменитим», замінивши кореневу «е» на «и», що звучало б в українській мові «природно».

Наступна перекладацька помилка виявляється у заміні слів, в яких навмисно зроблено помилку автором оригіналу: «*Dr. Strauss says to rite a lot evrything I think and evrything that happins to me but I cant think anymor because I have nothing to rite so I will close for today...yrs trully Charlie Gordon*»⁷⁴ – «*Дохтор Штраус каже шоб я писав усе шо думаю і шо зі мною бува але голова в мене порожня і сьодні я вже нічо не напишу... Ваш Чярлі Гордон*»⁷⁵. У наведеному прикладі перекладу авторські помилки відтворені влучно шляхом підбору еквівалентів в українській мові. Втім, видається зайвою помилка в антропонімі Чярлі. З одного боку, вона відсутня в оригіналі, а з іншого, – Чарлі розповсюджене ім'я, а герой багато слів пише правильно, тому цей антропонім, скоріш за все, персонаж знає, як писати.

Слід зазначити, що типові помилки в різних мовах не збігаються, тому в такому випадку достатньо меншої кількості помилок для позначення самого факту їхньої присутності у мовленні персонажу. Відтворення англійських мовних помилок в українському перекладі реалізується шляхом їхнього повного вилучення або заміни слів. Водночас у процесі перекладу графонів перекладачі припускаються помилок через недалеке використання цього стилістичного прийому.

Перекладачі натрапляють на труднощі під час відтворення оказіоналізмів, як-от у перекладі твору Дж. Ролінг «Гаррі Поттер та філософський камінь», у якому зафіксовано значну кількість інноваційних мовних утворень, що потребує дослідження способів їхнього формування та перекладу.

Сьогодні оказіоналізми представляють дуже неоднозначну сферу дослідження, і саме через це багато вчених зосереджують особливу увагу на їхньому аналізі. Важливо враховувати, що існує велика різноманітність поглядів на способи перекладу цих одиниць. Переклад оказіоналізму неможливий без врахування контексту, в якому він

⁷² Flowers for Algernon. URL: <https://uk.bookmate.com/books/IHB1zXXX>. С. 15.

⁷³ Квіти для Елджернона. URL: <https://uk.bookmate.com/books/BaBVssxr>. С. 14.

⁷⁴ Flowers for Algernon. URL: <https://uk.bookmate.com/books/IHB1zXXX>. С. 4.

⁷⁵ Квіти для Елджернона. URL: <https://uk.bookmate.com/books/BaBVssxr>. С. 3.

використовується. Через це ця область відіграє найважливішу роль у процесі перекладу художніх творів, зокрема у жанрі фентезі. Автор оригіналу, щоб представити аудиторії новий вигаданий світ, використовує безліч літературних прийомів, у тому числі й вживає оказіоналізми з метою створення іншої реальності. У цьому контексті слід враховувати, що при перекладі таких текстів дуже важливо звертати увагу на відтворенні таких лексичних одиниць в процесі перекладу. Часто буває, що в цільовій мові немає еквівалентів для понять, які існують у вихідній мові, і саме ці поняття можуть бути основою для створення оказіоналізмів. Слід підкреслити, що при невдалому перекладі дуже складно сприймати текст як цілісний, оскільки він вже не буде відтворений так, як уявляв автор оригіналу. Крім того, іноді перекладачі не приділяють належної уваги простішим новоутворенням, таким як імена персонажів або назви артефактів, але навіть вони можуть мати ключове значення для змісту твору.

Для відтворення оказіоналізмів використовуються різні перекладацькі прийоми, такі як транскрипція, транслітерація, калькування та описовий переклад. При транскрибуванні оказіоналізми записуються літерами алфавіту цільової мови, при цьому основна мета полягає в передачі звучання слова, як в оригінальній мові. Щодо транслітерації, то вона застосовується для відтворення лексичних одиниць буквами іншої мови. Калькування включає метод перекладу, в якому перекладач знаходить найближчий еквівалент цього слова в цільовій мові.

В аналізованому творі згадується такий артефакт, як «The Mirror of Erised»⁷⁶, який в українському перекладі звучить як «Дзеркало Яцрес»⁷⁷. Це Дзеркало має властивість показувати потаємні бажання людини. Цікаво, але якщо прочитати назву другого компонента дзеркала «Яцрес» українською мовою навпаки, то отримаємо слово «Серце». В оригіналі назва «The Mirror of Erised» має компонент «Erised», який співзвучний зі словом «arise», що має значення «воскресити». В аналізованій назві артефакту авторка оригінального тексту застосувала слово «Desire» (бажання), що при читанні задом наперед дає «Erised». В українському перекладі В. С. Морозов відтворив назву цього артефакту, послуговуючись способом калькування щодо першого компонента та трансформаційним перекладом щодо другого. В англomовному тексті йдеться про дзеркало бажання, в яке можна подивитися та побачити, чого хоче людина. Іншими словами, переклавши назву «The Mirror of

⁷⁶ Rowling J. K. Harry Potter and the Philosopher's Stone. URL: http://hpchristmas.ru/books/gp_i_filosofskii_kamen?part=index&eng=1.

⁷⁷ Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і філософський камінь. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2004. 320 с.

Erised» як «Дзеркало Ягрес», перекладач не точно відтворив його значення та задум автора оригіналу.

В аналізованому творі існує такий артефакт, як куля-нагадування, яка в українському варіанті позначається словом «Нагадайко». Її завдання полягає у тому, щоб світитися червоним, якщо її власник забув про щось. В оригінальному тексті ця куля має назву «Remembrall». У перекладі назви цього артефакту українською мовою Нагадайко означає, що предмет нагадує власнику про те, що він забув. На нашу думку, переклад є не дуже вдалим, адже не точним у порівнянні з оригіналом, в якому слово утворене від дієслова «remember» (пам'ятати) та займенника «all» (все). Іншими словами, більш вдалим варіантом перекладу було б «Всепам'ятайка», адже буквально назва артефакту означає, що його власник все пам'ятає. У цьому прикладі автор оригінального твору та перекладач акцентували різні властивості артефакту.

Отже, як засвідчує аналіз тексту перекладу роману, найбільш грубими перекладацькими помилками є лексично-семантичні, які спотворюють характеристику та змінюють якісні особливості артефактів.

До видів художнього перекладу можна зарахувати закадровий переклад фільмів. При цьому, від перекладача вимагається вищий рівень адекватності відтворення тексту, оскільки він може користуватися перевагами письмового перекладу, зокрема перечитувати оригінал, порівнювати його з відеорядом, використовувати довідкові матеріали, отримати консультацію від спеціалістів.

В процесі перекладу фільмів також існують конкретні вимоги: репліки в перекладі мають бути однакової тривалості з оригіналом, вони пов'язані з артикуляцією персонажа; передавати реалії за допомогою широко відомих еквівалентів або замінювати їх більш зрозумілими аналогами культури цільової мови (оскільки коментарі відсутні); передавати жарти, враховуючи особливості менталітету країни мови перекладу; знаходити відповідники вигуків і звуконаслідування, які максимально відповідають оригінальним за звучанням.

Зазначені вимоги створюють додаткову складність у процесі роботи, і навіть при комфортних умовах для перекладача все ж можуть виникати помилки у кінцевому перекладі. Розглянемо лексико-семантичні помилки на прикладі перекладу американського художнього фільму «One Fine Day» («Один прекрасний день») 1996 р., режисером котрого є М. Гофман. Переклад українською мовою було здійснено студією «1+1».

Невідповідність словесного супроводу та відеоряду виявлено, коли на екрані глядач бачить жінку в салоні краси з маскою на обличчі. Героїня хоче зняти маску і каже: «*Listen, Jack. I've got to go get exfoliated*». Перекладач переклав цю репліку таким чином: «*Слухайте,*

Джеку, мені потрібно їти знімати суху шкіру». Зрозуміло, що у цьому контексті потрібно було перекласти речення «*I've got to go get exfoliated*» як «*Мені потрібно зняти / змити маску*». Закадровий переклад містить грубу лексико-семантичну помилку. Причиною такої помилки може бути «відсутність фінальної стадії редагування, на якій переклад зв'язують із відеорядом».⁷⁸

Отже, закадровий переклад художніх фільмів є, мабуть, найскладнішим, через те, що перекладачу необхідно, з одного боку, підібрати таку лексичну одиницю, яка б максимально точно відтворювала значення, а з іншого, – мала б у репліці однакову тривалість з оригіналом.

ВИСНОВКИ

Переклад є важливим інструментом успішної міжмовної та міжкультурної комунікації в сучасному суспільстві. Через низку складних чинників у процесі перекладу існує ризик виникнення екстралінгвістичних і інтралінгвістичних помилок. Найбільший інтерес у контексті перекладу становлять лексико-семантичні помилки, які пов'язані з неправильним вибором мовних одиниць, котрі часто не спотворюють смислу висловлювання, але істотно порушують стилістичну цілісність інформаційного повідомлення та ускладнюють процес сприйняття тексту, створюючи у реципієнта погане враження про переклад або призводять до неправильного розуміння контексту.

Під час аналізу перекладів технічних текстів, художніх творів з англійської мови на українську встановлено типи лексико-семантичних перекладацьких помилок. З'ясовано, що для обох жанрів характерні перекладацькі помилки, пов'язані з полісемією лексичних одиниць. У процесі перекладу текстів ІТ-сфери та медичної сфери перекладацьких помилок стають аббревіатури, значення яких залежить від того, до якої галузі інформаційних технологій або медицини належить текст перекладу. Перекладацькі помилки у таких текстах можуть призвести до хибного сприйняття інформації, що може бути небезпечним навіть для здоров'я людини, якщо, наприклад, перекладач неправильно переклав дозування ліків. Щодо лексико-семантичних помилок у творах художньої літератури, то у цьому випадку перекладацькі помилки можуть призвести до спотвореного сприйняття сюжету або характеристики персонажів.

⁷⁸ Дубовий К. В. Помилки і втрати у закадровому перекладі художнього фільму. «Філологічні трактати». 2015. Т. 7, № 3. С. 33-38.

АНОТАЦІЯ

Розглянуто питання лексико-семантичних особливостей перекладацьких помилок у процесі перекладу, на основі чого, з'ясовано, що переклад як складний процес, який вимагає від перекладача не тільки вільного володіння двома або більше мовами, але й розуміння нюансів лексики і семантики вихідного та цільового текстів, знаходиться у полі зору багатьох вчених. Науковці зосереджуються на перекладі з англійської мови як однієї з найпопулярніших у світі, яка використовується в різних галузях, включаючи техніку, науку, мистецтво та багато інших. У цьому контексті релевантним постає питання дослідження перекладацьких помилок, зокрема лексико-семантичних, адже вони не лише знижують естетичний ефект від прочитаного, а й можуть бути небезпечними для життя та здоров'я людини, якщо йдеться про технічні та медичні переклади. У ході аналізу перекладів технічних текстів та текстів художніх творів, з'ясовано, що тексти обох жанрів мають схожі типи лексико-семантичних помилок. У процесі перекладу можуть виникати труднощі, пов'язані з полісемією термінів, неправильним розумінням абревіатур та некоректним перекладом оказіоналізмів, міжгалузевою омонімією та експресивними конотаціями лексичних одиниць. З огляду на це, потребують аналізу не лише власне лексико-семантичні помилки, а й причини їхньої появи, з метою покращення результату відтворення англомовних текстів.

Лексико-семантичні помилки – це звичайна проблема в процесі перекладу. Однак, з дотриманням правильних стратегій та використанням доступних ресурсів, можливо їх уникнути. Ретельне вивчення оригіналу, урахування культурних особливостей, редагування і співпраця з носіями мови та фахівцями галузі тексту, що перекладається, допоможуть зробити переклад більш точним та відповідним вихідному тексту.

Література

1. Афоризми. URL: <http://aphorism.org.ua/search.php?keyword=%C3%F0%E8%E3%EE%F0%B3%E9%20%D1%EA%EE%E2%EE%F0%EE%E4%E0>
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної девіатології. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2000. 236 с.
3. Білецька О. В. Графон як засіб вираження іронії у постмодерністському художньому тексті: семантика, структура, функції. *Сучасні дослідження з іноземної філології*. 2012. Вип. 10. С. 43-53.
4. Білоус О. М. Теорія і технологія перекладу: навчальний посібник для студентів перекладацьких відділень, 2013. 201 с.

5. Гречина Л.Б. До проблем лексичних труднощів перекладу науково-технічної літератури. *Вісник Житомирського державного університету*. 2011. № 57. С. 166-169.

6. Дубовий К. В. Помилки і втрати у закадровому перекладі художнього фільму. *Філологічні трактати*. 2015. Т. 7, № 3. С. 33-38.

7. Карабан В. І. Переклад англійської наукової та технічної літератури. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. Вінниця, 2001. 303 с.

8. Кащишин Н. В. Структурна диференціація та функціонування термінологічних одиниць в англомовному дискурсі. *Нова філологія*. 2009. № 36. С. 260-264.

9. Квіти для Елджернона. URL: <https://uk.bookmate.com/books/BaBVssxg>.

10. Кикоть В. Індивідуальний стиль автора та поетичний переклад. *Актуальні проблеми сучасного перекладознавства: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Черкаси, 30 травня 2018 року). Черкаси: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 2018. С. 14-24.

11. Кларк С. Джонатан Стрейндж і м-р Норрелл: роман / Сюзанна Кларк; пер. з англ. Анатолій Пітик, Катерина Пітик, Богдан Стасюк. Рідна мова. 2021. 904 с.

12. Клименко Л. В. Художній переклад як вид міжкультурної комунікації в контексті Євроінтеграції. *Літературознавчі студії*. 2015. Вип. 1 (1). С. 228-235.

13. Козоріз І. С., Куцак А. Ю. Англійська медична термінологія та її функціонування в текстах різних стилів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*. 2018. № 37. Том 4. С. 52-54.

14. Коломієць І. І. Основні лінгвостилістичні поняття і категорії (словник-довідник філолога). Умань ВПЦ «Візаві», 2015. 202 с.

15. Корнейко І. В. Труднощі перекладу інтернаціональної термінології (українсько-англійські лексичні паралелі в мові медицини). *Викладання мов у вузі на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Вип. 6. Х., 2002. С. 224-229.

16. Корунець І. В. Теорія і практика перекладу (аспектний переклад). Підручник / За ред. Тереха О. Б. Вінниця: Нова книга, 2001. 446 с.

17. Косенко А. В. Основні характеристики англійської медичної термінології. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету: збірник наукових праць. Серія «Філологія»*. 2015. Вип. 18. Том 2. С. 68-70.

18. Куляс П. П. Типологія помилок: підручник-монографія; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 464 с.
19. Лановик М. Б. Проблеми художнього перекладу як предмет літературознавчої рефлексії: дис. д-ра філол. наук: 10.01.06 / Тернопільський національний педагогічний ун-т ім. Володимира Гнатюка. Т., 2006. 385 с.
20. Ліпінська А. В. Науково-технічна термінологія. К.: Вища школа, 2007. 219 с.
21. Логвиненко О. М. Культура перекладу художнього твору: психологічний аспект. *Український інформаційний простір: науковий журнал Інституту журналістики і міжнародних відносин Київського національного університету культури і мистецтв* / гол. редактор М. С. Тимошик. К., 2014. Ч. 2. С. 117–122.
22. Маковська О. О. Критерії розмежування терміна і загально-вживаного слова в англійській субмові пластичної хірургії. *Вісник Київського лінгвістичного університету. Серія: Філологія*. 2010. Т. 13. № 2. С. 82–87.
23. Микитюк О. До проблеми розвитку української термолексики. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2002. № 453. С. 24–29.
24. Норяк Т., Аккурт В. Літературний стиль автора при перекладі художньої літератури. *Нагальні питання вітчизняного та зарубіжного перекладознавства*. Одеса: Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, 2018. С. 12–14.
25. Остапенко С. А. Виправданість застосування лексико-семантичних трансформацій у процесі перекладу п'єси Б. Шоу «Пігмаліон» українською мовою. *Записки з романо-германської філології*. 2016. № 1 (36). Одеса. С. 131–140.
26. Петрушенко В. Висловлювання та сентенції знаменитих філософів. *Тлумачний словник основних філософських термінів*. Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2009. С. 234–261.
27. Ролінг Дж. К. Гаррі Поттер і філософський камінь. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2004. 320 с.
28. Словник іншомовних слів. URL: <https://www.jnsm.com.ua/cgi-bin/u/book/sis.pl?Article=11825&action=show>
29. Словник української мови: в 11 тт. Інститут мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. К.: Наукова думка, 1970–1980. Т. 11. 699 с.
30. Яворська Г. Прескриптивна лінгвістика як дискурс. *Мова. Культура. Влада*. К., 2000. 286 с.

31. Ясинецька О. Увага до суміжності стилістичних прийомів під час роботи з художнього перекладу (на прикладі взаємодії прийому порівняння з іншими стилістичними явищами). *Наукові записки*. 2017. Вип. 154. Серія: Філологічні науки. Кропивницький: Видавець Лисенко В.Ф. С. 419–423.
32. Boase-Beier J. *A Critical Introduction to Translation Studies*, London: Continuum, 2011. 187 p.
33. Cambridge Dictionary Online: Free English Dictionary and Thesaurus. URL : <http://dictionary.cambridge.org>
34. Clarke S. *Johnathan Strange & Mr Norrell*. London: Bloomsbury, 2004. 1006 с.
35. *Flowers for Algernon*. URL: <https://uk.bookmate.com/books/IHB1zXXX>
36. Franco B. *La littérature comparée: Histoire, domaines, méthodes*. Paris: Armand Colin, 2016. 391 p.
37. Gillies Andrew. *Conference Interpreting: A Student's Practice Book* – Routledge, 2013. 294 p.
38. *Handbuch Komparatistik: Theorien, Arbeitsfelder, Wissenspraxis*. Hrsg. von Zymner R., Hölter A. Stuttgart: Verlag J. B. Metzler, 2013. 405 S.
39. Rowling J. K. *Harry Potter and the Philosopher's Stone*. URL: http://hpchristmas.ru/books/gp_i_filosofskii_kamen?part=index&eng=1.
40. Sweigart Al. *Making Games with Python & Pygame*. 2012. 366 p.

Information about the author:

Siliutina Iryna Oleksandrivna,

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,

Associate Professor at the Foreign Philology

and Translation Department,

National Transport University

1, Mykhaila Omelianovycha-Pavlenka Str, Kyiv, 01010, Ukraine